

SREDNJOVJEKOVNI LOVRAN

Neusporediv je Lovran na prijelazu stoljeća, a napose ovaj današnji, s onim srednjovjekovnim, šćućurenim unutar obrambenog zida, s malim uskim popločanim uličicama, sljubljenim jednokatnim primorskim kućicama nadahnutog izvornog pučkog graditeljstva, s maštovitim dimnjacima, uskim "skalinama", "balaturama" i "poneštricama" iza kojih su noću tinjale uljanice, a u toplini doma okupljala se obitelj uz ognjišće na kojem se stalno žario žar ili gorjela vatra, kuhala broskva, miješala palenta, "frigala" riba. Ćutio se u Lovranu dah salne ribe i težačkog znoja, stajskog gnoja i mladog vina.

Dok su muškarci bili na moru ili u polju, bile su Lovranke okosnica obitelji, čuvarice ognjišta koje su se na osobit način češljale "k svakom uhu priviju u klupko smotane vlasi i iglom ih pribodu". Držale su lovranske žene obitelj na okupu, odgajale djecu ili su na kućnom pragu s preslicom ili pletivom u ruci, prele, plele i međusobno ćakulale. Žene pomorskih kapetana i mornara, njihove majke, kćeri, sestre znale su često usmjeriti pogled prema Velim vratima iščekujući na plavoj pučini bijela jedra jedrenjaka na kojima im, možda, dolaze njihovi najdraži, čiji je "vijad" trajao i po tri godine, a o kojima su vijesti stizale rijetko i s velikim zakašnjenjem.

Sve do 19. Stoljeća noću niste mogli ući u staru gradsku jezgru, jer je Lovran bio opasan debelim i visokim kamenim gradskim zidom na kojem su se navečer zatvarala gradska vrata.

Prenesemo li se u srednjovjekovni Lovran, s domaćim svijetom, lovranskim poglavarima i s lovranskim svećenicima razgovara se hrvatski, čakavštinom, sa zemaljskim poglavarima, s obzirom da smo na tlu pazinske grofovije u rukama Habsburga, govori se njemački, a na moru talijanski, podsjetimo da je u neposrednom susjedstvu granica s Mletačkom republikom.

U Lovranu na tom relativno malom prostoru, opasanom čvrstim zidinama, trajao je stoljećima život ponekad raspjevan i radostan u miru i blagostanju, a češće težak i mukotrpan, zagorčen oskudicama, bolestima, pljačkama, paležima, razaranjima, ratovima. Pred provalama u vremenima krvavih ratnih obračuna, kada su se palile kuće, krala stoka, sjekla loza mnogi su žitelji Lovranšćine izbjegli te u sigurnosti lovranskih zidina pronašli utočište, riječ utjehe, skroman obrok i miran san.